

Duša Krnel-Umek⁺

**DOMOZNANSKA DOKUMENTACIJA
MED ETNOLOGIJO IN GEOGRAFIJO**

Vsak raziskovalec potrebuje za svoje delo informacije o dosežkih na tistem področju, ki ga raziskuje, in različne podatkovne zbirke (bibliografske, faktografske idr.). Kdo so še uporabniki in kakšne naj bodo informacije in podatkovne zbirke, da jim bodo koristile?

Uporabniki znanstvenih in strokovnih informacij s področja etnologije in geografije so raziskovalci, etnologi in geografi, zaposleni v stroki (kustosi, konservatorji, učitelji, profesorji), raziskovalci in strokovnjaki drugih strokovnih področij, pisci učbenikov in poljudnoznanstvenih del, novinarji, uredniki revij, založniki, študenti.

Izobraževanje za uporabo podatkovnih zbirk se začinja v osnovni šoli s knjižno in knjižnično vzgojo in urejenostjo knjižnic, nadaljuje v srednji - predvsem z uvedbo predmetov bibliotekarstvo, informatika in dokumentalistika v nekaterih smereh - in na fakulteti pri uvodnih predavanjih in vajah.

Knjižnice in informacijski centri so pri nas različno razviti. Na 51. konferenci mednarodne zveze bibliotekarskih društev z osrednjo temo Knjižnice in splošna dostopnost informacij, ki je bila v Chicagu 1985. leta, so povedali, da sodi po UNESCO-vih merilih "Jugoslavija po razvitosti knjižničarske dejavnosti v skupino dežel kot Argentina, Sirija, Jordanija, Južna Koreja, Portugalska in Urugvaj!" (Šircelj, 1985).

⁺ Dr., Pokrajinski arhiv Koper, 66000 Koper, Čevljarska 22

Podatkovne zbirke za posamične stroke, ki so v razvitem svetu že zelo obsežne, so pri nas povezane v specializiranih INDOK centrih za 12 strokovnih področij. Med njimi so se začeli razvijati nekateri zelo zgodaj in so se že v 70. letih priključili na mednarodne podatkovne zbirke. Za etnologijo in geografijo centra še nista izbrana.

Za etnologijo je največ podatkovnih zbirk v Slovenskem Etnografskem muzeju, Inštitutu za slovensko narodopisje SAZU in Oddelku za etnologijo, manjše zbirke so še v muzejih in zavodih za varstvo naravne in kulturne dediščine. Obseg in vsebina faktografskih zbirk v teh ustanovah sta popisana do leta 1976 (Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja. Uvod. Poročila). Tekoča bibliografija je izhajala po drugi svetovni vojni najprej v presledkih, pozneje pa dokaj redno do leta 1978. V pripravi je retrospektivna bibliografija, ki je med temeljnimi nalogami stroke; sestavljena je bila retrospektivna bibliografija študentskih nalog, zdaj izhaja tekoče.

Geografija ima v podatkovni zbirki na Oddelku za geografijo poleg bibliografskih opisov knjig in periodike še izpise člankov za Slovenijo od leta 1922. Članke izpisuje iz tekočih domačih in tujih revij. Podatki so urejeni po geografski sistematiki. Tekoče izhaja Geografska bibliografija Slovenije, ki prinaša popise knjig, periodike in člankov z izvlečki najpomembnejših del. V srednjeročnem planu raziskovalne dejavnosti za obdobje 1986-1990 je vključeno "sistematično dopolnjevanje geografske bibliografije in dokumentacije".

Za etnologijo in geografijo hrani bibliografske podatke tudi Narodna in univerzitetna knjižnica. Podatki o knjigah, periodiki in člankih so izhajali v Slovenski bibliografiji do

leta 1976 (knjige in serijske publikacije urejene po abecedi s kazalom po strokah UDK, članki urejeni po strokah), tekoče izhaja mesečna bibliografija za knjige v glasilu Knjiga, 1985. Leta je začela izhajati v snopičih Slovenska bibliografija - Knjige po strokah UDK, v reviji Knjižnica izhaja tekoča bibliografija slovenskih bibliografij.

Primerjava etnološke in geografske bibliografije s Slovensko bibliografijo za leto 1976 (za novejši čas primerjava ni mogoča, ker ni vseh podatkov) je pokazala, da so pri popisu podatkov kriteriji različni.

1. Skupno število enot	EB 313	SB 211		
	GB 246	SB 151		
2. Število enot, ki so v obeh bibliografijah	EB SB	GB SB		
	117	18		

Smiselno bi bilo, da bi odpravila podvajanje in uskladila različne kriterije ena od raziskovalnih nalog Narodne in univerzitetne knjižnice.

Za določeno območje imajo za etnologijo in geografijo knjižnično gradivo in bibliografske podatkovne zbirke osrednje knjižnice in Univerzitetna knjižnica Maribor. Obdelava primarnih dokumentov je dvojna: bibliografska in dokumentacijska. Čeprav skušajo knjižnice obdelati čim več gradiva, so obseg in stopnja obdelanosti in kriteriji pri zbiranju in obdelovanju zelo različni. Podatkovne zbirke so urejene po sistemu UDK in po zvrsteh (n.pr. ločena kataloga za članke ter monografske in serijske publikacije). V veliki meri dopolnjujejo druge podatkovne zbirke s podatki o območju iz lokalnih glasil, zbornikov, revij, drobnega tiska ipd. Na podlagi domoznanskih podatkovnih zbirk so bile sestavljene pokrajinske in druge bibliografije (n.pr. o primorskem časopisju, Koroški,

Mariboru), ki so bogat pripomoček za raziskovalno delo.

Pri izpeljavi raziskovalnih programov in pri načrtovanju so potrebne vse obsežnejše podatkovne zbirke od bibliografskih do ekspertnih sistemov. Izkušnje pri razvijanju informacijskih sistemov na posamičnih področjih kažejo, da jih ni mogoče razvijati ločeno, ker deluje sistem interaktivno in razvijanje na enem področju povzroči hude posledice na drugem. Poglavitnih vzrokov za "zaostajanje v uporabi in gradnji baz podatkov ter razvoju v smeri ekspertnih sistemov" (Kornhauser, 1985) ne moremo iskati samo v izobraževanju, temveč tudi v zaostajanju informatike, dokumentalistike in bibliotekarstva ter v premajhni zavesti o pomenu hitrega izoblikovanja enotnega znanstveno-tehničnega informacijskega sistema povezanega s knjižnično-informacijskim sistemom. Zaradi obsega podatkov je potrebna delitev dela med raziskovalci in strokovnjaki, ki pripravljajo podatkovne zbirke. Od stopnje razvoja stroke je odvisno, do katere meje bo lahko razvila podatkovne zbirke in nasprotno, od ustreznih in kvalitetnih podatkovnih zbirk bo odvisno, kako hitro se bo stroka razvijala.

Za večjo uporabnost informacij in premišljeno načrtnost podatkovnih zbirk bi bile za etnologijo potrebne naslednje naloge:

- izbira nosilca specializiranega INDOK centra
- analiza povezave med podatkovnimi zbirkami, raziskovalnimi načrti in drugimi uporabniki v etnologiji
- analiza povezanosti posamičnih etnoloških podatkovnih zbirk in drugih strok
- analiza računalniških, tehničnih, kadrovskih in drugih potreb za delovanje centra
- dopolnitev kataloga podatkovnih zbirk.

Literatura

- Kornhauser Aleksandra, 1985, Izobraževanje za uporabo brez podatkov. XV. posvetovanje o ekonomiki in organizaciji dela. - Portorož.
- Krnel-Umek Duša - Bernard Rajh, 1985, Domoznanska dejavnost v slovenskem knjižničnoinformacijskem sistemu. - Maribor; Koper.
- Melihar Ivana, 1984, Informatika z dokumentalistiko. - Ljubljana.
- Popovič Mirko, 1985, Vpis Bibliotekarskega raziskovalnega centra NUK v razvid raziskovalnih organizacij. - Novice NUK 5, št. 3, str. 10-13.
- Razvoj sistema znanstvenega in tehničnega informiranja v obdobju 1986-1990. - Raziskovalec 15/1985, št. 6-7, str. 324-333.
- Srednjeročni plan raziskovalne dejavnosti za obdobje 1986-1990. - Raziskovalec 16/1986, št. 1-2, str. 1-86.
- Šircelj Martina, 1985, Poročilo o udeležbi na IFLA - 1985. - Novice NUK 5, št. 3, str. 13-19.